

1882

KONYA TİCARET ODASI
KONYA CHAMBER OF COMMERCE

ABD’NİN DÖNÜŞEN SURİYE POLİTİKASI

Mehmet ÖZÇELİK

Bilgi Raporu

Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü

KONYA
Ocak, 2016
www.kto.org.tr

1. GİRİŞ

Tunus’ta, 18 Aralık 2010 tarihinde başlayan ve daha sonra dalga dalga tüm Ortadoğu’ya yayılan “Arap Baharı” olarak adlandırılan sürecin yansımaları, Tunus ve Libya’da rejim değişikliği, Mısır’da kısa süreli demokrasi denemesinin ardından askeri darbeye sonlandırılmıştır. Ancak Mart 2011’de Suriye’de Arap Baharının dalgası olarak başlayan olaylar, zamanla iç savaşa dönüşmüş ve Ortadoğu coğrafyasında hiç olmadığı kadar kan ve gözyaşına neden olmuştur.

Rejime muhalifler ve rejimi savunanlar olarak temelde iki grup ekseninde şekillenen çatışmalar, sonradan bölgede uluslararası aktörlerin ve uzantılarının da devreye girmesiyle birlikte, içinden çıkılması oldukça güç uluslararası bir siyasi krize dönüşmüştür.

Türkiye ve Suriye ilişkileri, tarihsel süreç içerisinde hiçbir zaman çok çok iyi seviyelerde olmamıştır. Suriye’nin terör örgütü PKK’ya yardım ve yataklık ettiği her daim Türkiye’de bilinen bir gerçek olmuştur. Ancak, özellikle son yıllarda Türkiye ve Suriye arasındaki yüksek düzeyli stratejik işbirliği anlaşmaları, karşılıklı vizelerin kaldırılması, vb. gelişmelerle iki ülke arasındaki ilişkiler adeta altın çağını yaşamıştır. Burada siyasi iktidarın temel yaklaşımı, Esed’i kaybetmekten ziyade kazanmaya çalışmak ve Türkiye’nin menfaati doğrultusunda ekonomik, sosyal ve siyasi kazanımlar elde etmek olmuştur. Suriye krizi patlak verdiğinde Türkiye, Suriye’ye doğrudan bir müdahale etmeksizin, Esed yönetimine demokrasinin hayata geçirilmesi ve reform yapma çağrısında bulunmuştur. Aslında Türkiye, Suriye’nin toprak bütünlüğünü tehdit eden her türlü girişime karşı çıkmış ve en uzun kara sınırına sahip olduğu Suriye’de herhangi bir savaş ortamı oluşmasının kendi çıkarlarına ters düşeceği gerçeğini göz ardı etmemiştir. Fakat Esed yönetimi, Türkiye ve uluslararası toplumun çağrılarını dikkate almayarak halkına soykırım uygulamaya başlamıştır. Tüm bu gelişmeler Türkiye ve Esed rejimi arasındaki ilişkilerin kopmasına neden olmuş ve Türkiye açık açık Suriye’deki muhalifleri desteklemeye başlamıştır. Esed rejiminin Haziran 2012’de Türk uçağını düşürmesi ise, iki ülke arasında savaş çanlarının çalmasına neden olmuştur.

Türkiye; Suriye’ye uluslararası bir müdahale edilmesi gerekliliğini BM gündemine taşıırken, BM Güvenlik Konseyi’nde Rusya ve Çin’in veto etme hakkını kullanmalarının ardından istediği neticeyi elde edememiştir. Türkiye’nin müttefiki konumunda yer alan ABD ise, Suriye krizi patlak verdiği günden bu yana hiçbir zaman net bir tavır ortaya koymamış, Türkiye’nin arzuladığı politik refleksi bir türlü gerçekleştirememiştir. Suriye’deki otorite boşluğundan faydalanarak, giderek güçlenen DAESH terör örgütü; 2015 yılında dünyada sansasyonel eylemlere imza atarken, bir şekilde uluslararası aktörleri Suriye topraklarına çekmeyi

başarmıştır. Esed rejiminin şüphesiz en büyük destekçileri olan İran ve Rusya, bu bahane ile Suriye’deki askeri ve siyasi varlıklarını güçlendirmişlerdir. DAEŞ terörüne karşı oluşturulan uluslararası koalisyonun ise geçen bunca zamana karşı pek başarılı olduğunu ifade edemeyiz. Özellikle Rusya, DAEŞ terör örgütü bahanesiyle bölgedeki etkinliğini güçlendirirken, dünyanın süper gücü olarak bilinen ABD ise daha çekimser davranmaktadır.

ABD neden Suriye’de savaşın sonlandırılmasını istemiyor, siyasi arenadaki en büyük rakibi olarak bilinen Rusya’nın Suriye’deki etkinliğini hangi sebeple kabullenmekte, müttefiki Türkiye’nin çıkarlarının zedelenmesi karşısında neden bir reaksiyon göstermemekte, yıllarca demokrasi getirme bahanesiyle şekillendirdiği Ortadoğu politikalarında artık değişikliğe mi gitti? Bu çalışma, bu ve benzeri sorulara yanıt verebilmek ve ABD’nin Suriye politikasını ortaya koyabilmek amacıyla hazırlanmıştır.

2. ABD’NİN DÖNÜŞEN SURİYE POLİTİKASI

Sürekli olarak değişkenlik gösteren ABD’nin Suriye politikası; dış politika uzmanları, araştırmacıları ve analistleri tarafından **pasif politika, deve kuşu politika, ikircikli politika, dönüşen politika** ve benzeri birçok anlamla ilişkilendirilmektedir.

Özellikle ABD’nin Suriye politikasına ilişkin iki farklı yaklaşım ağır basmaktadır. Bunlardan ilki, ABD yönetiminin Suriye’ye çok büyük stratejik önem atfetmemesi ve sıradan bir iç savaş yaşanan ülke olarak görmesidir. Suriye; Irak ve Afganistan’da yaşanan savaşların aksine, yeni bir savaşa girmek için hayati derecede öneme sahip değildir. Rusya’nın Ortadoğu’daki kazanımları ise Sünni ülkeler tarafından kabul edilmeyecek ve Rusya’nın Ortadoğu’daki hamleleri ekonomik olarak kendisine ağır darbe indirecektir. Bu sebeplerden dolayı ABD, Suriye’de yalnızca DAEŞ terör örgütünü asıl hedef olarak görmektedir. ABD’de kimi çevreler, bu politikayı “devekuşu politikası” olarak adlandırmaktadırlar.

İkinci yaklaşım ise; en başından beri Obama yönetimi Suriye hususunda stratejik bir politika belirleyememiş ve böylece ABD’nin Suriye politikası bir fiyaskoya dönüşmüştür. Suriye’de yaşanan “ABD’nin öngöremediği” gelişmeler, ABD’yi dünyada pasif bir konuma düşürmüştür. Dış politika uzmanlarına göre bu durum Obama yönetiminin, Suriye politikasında bildiğini okumasından ve Rusya’nın hamlelerini küçük görmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yaklaşımda olanların temel savunusu; ABD’nin stratejik hamleler geliştirerek Rusya’nın karşısında yer alması ve askeri olarak Rusya’ya karşılık verebilecek bir pozisyon oluşturmasıdır.

Diğer yandan geleneksel ABD dış politikasında temel yaklaşım; ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve gerçekleştirilmesi amaçlanan ekonomik faaliyetlerin güvenliği açısından askeri müdahale seçeneği de dâhil olmak üzere politikalar geliştirmektir. Bu temel yaklaşım, ABD'nin yalnızca Ortadoğu'ya has bir politikası olmayıp, küreselde uyguladığı geniş bir politika tercihidir. İnsan hakları, hukuk ve demokrasi kavramları ele alınarak, ülkelerin dayatmacı politikalarla dönüştürülmesi ve baştan imar edilmesi bu politikanın temel amacını oluşturmaktadır. ABD; müdahale ettiği ülkelerde ekonomik faaliyetleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanmakta, müdahale etmeyi planladığı ülkelerde ise getiri ve götürü hesabını iyi analiz etmektedir.

Obama yönetimi ABD'de yönetimi devraldıktan sonra, ekonomik istikrarı öncelik olarak belirlemiştir. Irak ve Afganistan savaşının oluşturduğu ekonomik külfeti minimize edebilmek amacıyla, askeri unsurların büyük bir çoğunluğunun ülkeye geri dönüşü sağlanmıştır. Bu bağlamda Suriye meselesinin ABD ekonomisine bir yük oluşturmaması amacıyla, Obama yönetimi askeri müdahaleye en başından beri soğuk bakmıştır. Sorumluluk ve riskleri bölgesel aktörlere yüklerken, eğit-donat programında asıl sorumluluktan kaçınmış ve neticesinde proje başarısız olmuştur. PYD gibi terör örgütlerini, DAEŞ'e karşı mücadele de etkin olarak kullanmıştır. Rusya'nın DAEŞ'e karşı operasyonlarına ses çıkarmamış, hatta bu durum ABD'nin işine gelmiştir. Böylece ABD, Suriye'de askeri ve siyasi maliyetlerin altına girmekten kurtulmuştur.

ABD yönetiminin Suriye politikasını iç çatışmalar çıktıktan sonra tarihi süreç içerisinde değerlendirecek olursak;

Öncelikle 2012 yılında ABD'de gerçekleştirilen başkanlık seçiminden kaynaklı, ABD'nin Suriye'ye bir müdahaleye sıcak bakmadığını ifade edebilirdik. Ancak başkanlık seçimlerinin ardından ABD'nin bölgede daha aktif bir pozisyona bürüneceği beklentileri, devam eden süreçte boşa çıkmıştır.

2013 yılında Esed yönetiminin vatandaşlarına kimyasal silah kullanması, ABD yönetiminde Suriye'ye sınırlı bir askeri müdahalede bulunma seçeneğini gündeme getirmiştir. Ancak burada Rusya'nın arabulucu konumunda Esed yönetimini ikna etmesiyle birlikte, ABD bu düşüncesinden vazgeçmiştir.

Zamanla DAEŞ terör örgütünün bölgede güçlenmesiyle birlikte ABD açısından DAEŞ tehlikesi, Şam yönetiminin tehlikesinden daha da öteye geçmiştir.

ABD’nin dönüşen Suriye politikasına farklı bir bakış açısıyla yaklaşacak olursak, uzun yıllar Başkan Obama’nın Suriye danışmanlığını ve Beyaz Saray Ortadoğu koordinatörlüğünü yapan **Philip Gordon**’ın 25 Eylül 2015 tarihli “Politico Magazine” dergisinde yayınlanan “Suriye’yi Tekrar Düşünme Vakti” adlı makalesini incelemekte fayda vardır.

Gordon’a göre Suriye’de yaşanan trajedi, artık göz ardı edilemeyecek bir hal almıştır. On binlerce masum insan, boğulmayı dahi göze alarak Avrupa’ya sığınmaktadır. Gordon, Suriye’de herkes tarafından bilinen gerçekleri ortaya koyduktan sonra, ABD’nin Suriye politikasındaki temel yaklaşımı hakkında ipuçları sunmaktadır ve bu ipuçları oldukça kritik yaklaşımlar içermektedir.

İlk olarak Esed rejimi üzerinde baskı oluşturabilmek amacıyla ılımlı ve birleşik muhalefetin eğitilmesi ve donatılması projesi, başarısızlıkla sonuçlanmıştır. **ABD hükümeti ve ortaklarının tüm çabalarına rağmen; Suriye’deki muhalifler birleşmekten ziyade kendi içlerinde ayrılmış, radikal grupların etkisi altında kalmış ve Esed rejimini tehdit edecek ya da rejim bir şekilde yıkılsa bile Suriye’yi istikrara kavuşturacak güçten yoksun kalmıştır.** Eğit-donat projesi kapsamında yetiştirilen küçük bir grubun üyelerinin başlangıçta, öldürülmesi ya da esir alınmasıyla birlikte, Suriye’deki çözümün ana etkenlerinden birisinin eğit-donat projesi olmadığı görülmüştür.

Gordon’un ikinci savunusu, Rusya’nın DAEŞ ile mücadele etme bahanesiyle Suriye’de kendi güçlerini konuşlandırması; Esed rejimini de güçlendirmeyi amaçlayan ve sürpriz olmayan bir hamledir. Gordon’a göre Putin, rejim değişikliği fikrini Rusya ve müttefiklerinin hayati çıkarlarına ters bir durum olarak görmekte ve kendi iktidarını dahi tehlikeye atabileceğini düşünmektedir. İlginç olan nokta ise tam olarak burada ortaya çıkmaktadır. **Rusya, Esed’in yanlış koşullarda devrilmesinin istikrar değil kaos yaratacağını, DAEŞ ya da diğer İslamcı teröristlerin Şam’ı ele geçirmesi durumunda daha çok göç ve aşırılığın ortaya çıkacağını dile getirmektedir.** Gordon bu konuda Rusya’nın haklılığını ifade ederken, Rusya’nın Suriye’ye müdahale etmesiyle birlikte, Esed rejiminin devrilmeye başladığına dair yayınlanan raporların yine yanıldığını ifade etmektedir. Ayrıca Gordon, Rusya’nın yeni gelen rejimin kendi temel çıkarlarını tehdit etmeyeceğine inanmadan, mevcut rejimini yıkılmasına asla müsaade etmeyeceğini savunmaktadır.

Gordon’a göre yapılması gereken ilk şey ABD ve ortaklarının politikalarını baştan ele alarak, Esed üzerinde baskı oluşturmaları ve bunun sonucunda Esed’in masaya getirilerek iktidardan ne şekilde uzaklaştırılacağına tartışılmasıdır. Doğal olarak Gordon’ın buradaki önerisi; krizin, diplomasi ile çözülmesi gerektiğine işaret etmektedir.

Diğer yandan ABD’nin Suriye hususundaki araçlar ve amaçlarının uyuşmadığını belirten Gordon, ya mevcut araçların arttırılması ya da amaçların değiştirilmesi gerektiğini

savunmaktadır. ABD yönetiminin yalnızca bölgedeki ortaklarından sert eleştiriler almadığını, Suriye’ye neden bir askeri müdahale gerçekleştirilmediğine dair kendi vatandaşlarından da ciddi tepkiler aldığını ifade eden Gordon, bu durumun o kadar kolay olmadığını ve büyük bir askeri müdahalenin olası sonuçlarının, oluşacak maliyetlerin ve alınacak risklerin küçümsenmemesi gerektiğini belirtmektedir.

Gordon’a göre Esed ve onunla birlikte iktidara sahip olanları devirmek; Hristiyan, Alevi vb. azınlıkları, intikam meraklısı Sünni radikallerin merhametine bırakmak anlamına gelmektedir. Rusya ve İran’ın da stratejik çıkarlarını korumak için ciddi bedel ödemeye hazır olduğu dikkate alınır, rejimi devirmenin hiçte kolay olmadığı ortaya çıkacaktır. Sert beyanlar vermenin ya da sınırlı güç kullanmanın Esed, İran ve Rusya’ya geri adım attırmayacağı bir gerçektir. Doğal olarak burada “siyasi geçiş” kavramının önemi artmaktadır.

Askeri müdahale seçeneği açısından geçmişteki diktatörlüklere dikkat edilmesi gerektiğini belirten Gordon; Irak, Sırbistan ve Libya olaylarının altını çizmektedir. Örneğin Libya’da Muammer Kaddafi’nin kanlı bir şekilde devrilmesinin ardından ülkenin iç savaş ve teröre sürüklendiğini ifade etmektedir. Doğal olarak bu araçların hiçbirisi, ABD ve müttefiklerinin Esed’den askeri güçle kurtulmalarına imkân sağlamayacaktır. Sınırlı hava saldırısı, muhalefete verilen silahlar ve uçuşa kapalı bölge oluşturulması Esed’i; Saddam Hüseyin, Miloseviç ya da Kaddafi’den farklı davranmaya sevk etmeyecektir. Esed’in devrilmesi, ABD ordusu burada konuşulsa dahi, Suriye’ye istikrar getirmeyecektir.

Esed’in zalim bir lider olduğunu belirten Gordon, fakat Esed’e karşı savaşan grupların da en az onun kadar zalim olduğunu savunmaktadır. DAEŞ’in yaptığı barbarlıklar ve El Nusra Cephesi’nin El Kaide ile olan bağlantısı Gordon’ın düşüncesinin temel desteğini oluşturmaktadır. Bu grupların hedefleri arasında ABD’ye saldırmak, Suriye’ye şeriatı getirmek ve bölgede bir mezhep savaşı başlatmak yer almaktadır. Doğal olarak Esed’i devirmek, ABD’nin yıllardır savunduğu politikalarından vazgeçmesi demektir.

Diğer bir konu ise ABD müttefiklerinin savunduğu (özellikle Türkiye) uçuşa güvenli bölge oluşturulması hususudur. ABD’nin yaşadığı asil tedirginlik, uçuşa güvenli bölgeyi kimin kontrol edeceği. Rejime muhalif olanların uçuşa güvenli bölgede toplanmaları, Esed’in saldırısıyla sonuçlanırsa ABD nasıl bir yol izleyecektir? Esed’e saldırmanın sonrasında DAEŞ ya da El Nusra gibi örgütler Şam’a doğru ilerlemeye başlarsa, ABD bu örgütlere saldıracak mıdır? Esed rejimine saldırmak ayrıca İran destekli Şiilerin Amerikan askerlerine saldırmalarına neden olabilir, bu durumda ABD Şiilere DAEŞ’le birlikte mi saldıracaktır? Oldukça fazla soru sıralayan Gordon, ayrıca Kürtlerin bölgedeki ABD’nin en güçlü ortakları olduğunu ifade ederken, sınırın yönetilmesinde Türkiye ile uzlaşının mümkün olup olmadığını sorgulamaktadır.

Gordon, bu araçların arttırılmasının mümkün olmadığı noktada amaçların değiştirilmesi gerektiğini önermektedir. Çözüm olarak bölgede gerilim azaltılmalı ve diplomatik çözümler hız kazanmalıdır. Bölgede çatışma ortamını körükleyen Rusya, İran, Suudi Arabistan, Katar, Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri ve ABD’nin çatışmaların bölgeye daha çok sefalet getireceğini anlaması gerektiğini ifade etmektedir. Esed, er ya da geç gitmelidir ve Esed’in yönetiminde istikrarlı bir Suriye olmayacağına dair ABD, bu konudaki pozisyonunu değiştirmemelidir. Ancak, bu arada silahlı çatışma olmamasına dair kararlılıkla hareket edilmelidir. Bir temas grubu oluşturularak ateşkes, karşılıklı saldırılara son verilmesi, seçimler, anayasa, güvenli bölge vb. hususların araştırılması gerektiğini düşünen Gordon, tek bir aktörden ziyade uluslararası bir mutabakatın daha etkili olacağını savunmaktadır. ABD müdahalesi olmadan dahi İran ve Rusya, büyük bir baskı altındadır. Rejimin devamını savunmak İran ve Rusya’nın uzun vadede çıkarlarını tehdit edecektir. ABD, İran, Rusya ve DAES’e karşı mücadele eden Körfez ülkelerinin en azından temel bir çıkarda buluşarak, geçici çözümü oluşturabileceklerini belirtmektedir.

3. CENEVRE GÖRÜŞMELERİ ÖNCESİ SON DURUM

Suriye krizine diplomatik çözüm aramak amacıyla oluşturulan Cenevre Görüşmeleri, Esed yönetimi ile Suriyeli muhalif grupların temsilcilerinin, BM aracılığında görüşeceği müzakereleri kapsamaktadır. Görüşmelerden bir netice elde edilip edilemeyeceği, tüm dünya tarafından merakla beklenmektedir. Görüşmelere ilk olarak, 29 Ocak 2016 tarihinde Suriye hükümetiyle başlanılacaktır.

Riyad’da başta Suriye Ulusal Koalisyonu olmak üzere farklı muhalif grupların bir araya gelmesiyle oluşturulan Yüksek Müzakere Heyeti (YMH); Türkiye, Katar ve Suudi Arabistan tarafından desteklenmektedir. Ancak YMH, BM’ye sunduğu şartlar kabul edilene kadar müzakerelere katılmayacağını açıklamıştır.

YMH’nin Cenevre görüşmelerine katılmak için ileri sürdüğü şartlar şunlardır:

- Rusya ve Suriye ordularının yürüttüğü askeri operasyonlara son verilsin.
- Kentlerdeki kuşatmaların kaldırılınsın.
- Sivillere insani yardımlar ulaştırılınsın.
- Tutuklular bırakılınsın.

Türkiye’nin yoğun diplomatik temasları neticesinde, görüşmelere terör örgütü PYD’nin katılımı engellenmiştir. Öte yandan görüşmelere DAES ve El Nusra da katılmayacaktır. Görüşmeler öncesi Suriye’de son durum aşağıda yer alan haritada gösterilmektedir:

4. SONUÇ

Suriyeli savaş mağdurlarına yardım eli uzatan Türkiye, Suriyeli mültecilere kapılarını açmış ve bugün itibarıyla 3 milyon civarında mülteci Türkiye'nin himayesi altında yaşamaktadır. Köklü devlet geleneğine sahip olan Türkiye her zaman zalimin karşısında, mazlumun yanında yer almıştır. Bu hassasiyet göz önünde bulundurularak, Suriye meselesinin bir an önce çözüme kavuşması şarttır.

Türkiye'nin bu dönemde müttefikleriyle daha fazla dayanışma ve işbirliğine ihtiyacı vardır. Zira ateş hattına bürünen Ortadoğu coğrafyasında tek başına hareket etmek, Türkiye'yi yalnızlıktan öte Rusya ve İran karşısında ciddi bir tehdide büründürecektir. Tıpkı birinci ve ikinci dünya savaşı öncesinde olduğu gibi, dünyanın hızla kutuplaşma içerisine girdiği günümüzde, Türkiye; farklı ülkelerle ekonomik, siyasi ve askeri işbirlikleri içerisine girmelidir.

Obama yönetiminin, Suriye'de yalnızca DAEŞ'e yönelmesi Rusya'nın Akdeniz'de ve Ortadoğu'da güçlenmesine olanak sağlamaktadır. İlerleyen dönemde de ABD'nin bu durumdan aşırı derecede bir kaygı yaşamayacağı beklenmektedir. ABD; Rusya'nın Ukrayna'da ilerlemesine karşı bir misilleme yapmamış ve yalnızca ekonomik yaptırımlarla Rusya'yı sindirmeye çalışmıştır. Ancak ABD'nin bu tavrı, NATO'nun caydırıcı özelliğinde bir aşınma meydana getirmiştir. Rusya takip eden süreçte Suriye'ye askeri unsurlarını sevk ederken, ABD ve NATO kanadından yine herhangi ciddi bir tepki gelmemiştir. NATO'nun caydırıcılığını kırmayı amaçlayan Putin yönetimi, Türkiye üzerinden bir takım sinsi politikalar geliştirmeye yönelmiştir. Rusya'nın Türkiye'de sınır ihlali gerçekleştirmesi neticesinde düşürülen Rus uçağına ilişkin ABD yönetiminin tepkisi, iki ülkeyi ilgilendiren bir olay olarak

değerlendirilmiştir. NATO ise Türkiye’yi bir nebze rahatlatmak için, bölgeye düşük düzeyde askeri sevkiyat gerçekleştirmiştir. Eylemsel olmaktan öte Türkiye’ye şu aşamada sözde destek veren ABD ve NATO’nun politikaları, Türkiye’yi bölgede risk altında tutmaktadır. Türkiye, ABD ve NATO’nun müttefikliğini önüne koyduğu donelerle baştan gözden geçirmelidir.

ABD yönetiminin çekingen Suriye politikaları, Rusya’nın Suriye’ye askeri müdahalesiyle birlikte bölgede askeri ve siyasi dinamikleri değiştirmiş ve ABD’nin bölgedeki itibarını zedelemiştir. Suriye’de diplomatik çözüm, ABD’den ziyade Rusya’ya kaymaktadır. Türkiye, bu gelişmeler ışığında iç meselelerini bir an önce çözüme kavuşturmalıdır. Dış basında, şu anda Türkiye’nin odaklandığı asıl konu olarak PKK’nın bitirilmesi yer almaktadır. Rusya dâhil bölgedeki gerilimlerden uzak durulmalıdır. Türkiye, bu dönemde biraz daha hassas hareket etmelidir.

Son olarak Cenevre görüşmelerinden beklenen neticenin elde edilememesi, Suriye’de uzun yıllar sürecektir istikrarsızlığa neden olabilir. Hatta bölgede İslami söylemler altında yeni terör örgütleri dahi türeyebilir ve bu örgütler Türkiye’nin ulusal güvenliğini tehdit edecek eylem ve unsurlar içerisine de girişebilirler. Bu bakımdan Cenevre görüşmelerinde milli menfaatlerin zarar görmemesi açısından, “taviz” verilmemelidir.

KAYNAKÇA

<http://www.politico.com/magazine/story/2015/09/its-time-to-rethink-syria-213184>